

اشاره:

شبکه توزیع و روند عرضه کالاهای مختلف در کشور در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی تحت تأثیر عوامل گوناگون، مانند حصر اقتصادی، جنگ تحمیلی و سیاست‌های دوران بازسازی و سازندگی اقتصادی، فراز و نشیب‌هایی را تجربه کرد. این تجربیات گاهی نتایج تلخی داشتند و در بسیاری موارد نیز متناسب با شرایط روز نقش مؤثری در تأمین نیازمندی‌های اقتصادی کشور و مردم ایفا نمودند.

با این حال، عقیده بسیاری از کارشناسان اکنون بر این مبنا استوار است که دولت با فراهم ساختن فضا و شرایط مناسب برای سرمایه‌گذاری در امور تولیدی و اصلاح شبکه‌های توزیع، باید از دخالت مستقیم در امر توزیع پرهیز کند و به سیاست‌گذاری و نظارت روی آورد. اگرچه تا حدودی حرکت در این روند در سال‌های اخیر کمابیش شروع شده است، اما برای دستیابی به نتایج قطعی، استمرار این روند ضرورت دارد.

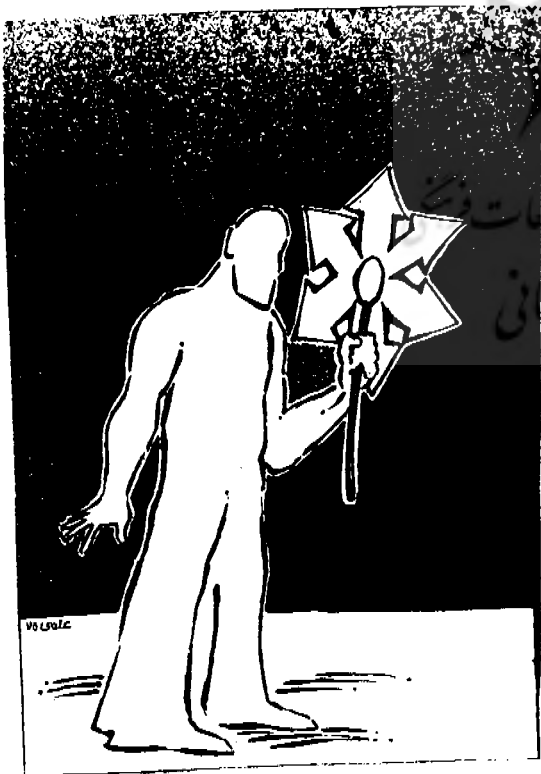
به منظور تشریح و بررسی نظام تأمین و توزیع کالاها در کشور در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، سیاست‌گذاری‌ها و عملکرد فعالیت‌ها در این بخش طی دوران مذکور و نیز بیان شرایط کنونی و وضعیت مطلوب، خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» با آقای رسول مؤده شفق مدیرکل تأمین و توزیع کالای وزارت بازرگانی گفت‌وگویی دارد که با هم می‌خوانیم.

تحولات فرآیند توزیع در سال‌های اخیر

■ در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی وضعیت تأمین و توزیع کالاها در کشور چه فرآیندی را طی کرده و چه نتایجی داشته است؟

□ در دوران جنگ تحمیلی عراق علیه ایران به لحاظ محدودیت‌های ارزی، تأمین مواد اولیه در حداقل میزان میسر بود و کارخانه‌ها نیز با کمترین ظرفیت فعالیت داشتند. شرایط دوران جنگ ایجاب می‌کرد که دولت در موضوع تأمین و توزیع کالا دخالت بیشتری کند. تأمین کالاهای اساسی به‌عنوان کالاهای راهبردی در کشور در دوران جنگ در سرلوحه برنامه‌های دولت قرار داشت و سیستم سهمیه‌بندی (کوپنی) آغاز شد. در آن برهه زمانی، سیستم توزیع کوپنی نتایج مطلوبی به‌بار آورد و کنترل دولت نیز لازم بود. با ادامه جنگ و شرایط دشوارتر، حیطة عمل دولت در زمینه اعمال نظارت و تعیین ضوابط برای تأمین و توزیع کالاها بیشتر شد و در سال‌های ۶۶-۱۳۶۰ دخالت دولت تقریباً در تأمین و توزیع تمام کالاها مشاهده شد. سیاست‌های نظارت (کنترل) در سال‌های ۶۳-۱۳۶۲ به اوج خود رسید، زیرا در این دوره عرضه و تقاضا هماهنگ نبود و کارخانه‌ها با ۳۰ تا ۵۰ درصد ظرفیت خود کار می‌کردند و در عین حال تأمین نیازمندی‌های جنگ در اولویت قرار داشت.

این شرایط سبب شد که بازار جانبی به‌عنوان بازار سیاه برای

○ با خاتمه جنگ تحمیلی محدودیت‌های توزیع از بین رفت و سیاست باز در اقتصاد کشور پیاده شد. به تدریج محدودیت‌های ارزی کم شد و روند بازسازی شتاب بیشتری یافت و در کنار آن سیاست تأمین و توزیع کالا در کشور تغییر کرد.

○ در سال‌های ۶۶-۱۳۶۰ با ادامه جنگ و شرایط دشوار، حیطة عمل دولت در اعمال نظارت و تعیین ضوابط برای تأمین و توزیع کالاها بیشتر شد، زیرا عرضه و تقاضا هماهنگ نبود و کارخانه‌ها با ۳۰ تا ۵۰ درصد ظرفیت کار می‌کردند.

آمارهای موجود نشان می‌دهد که رشد تولید در این دوره مطلوب و قابل توجه بود و در عین حال قیمت‌ها تثبیت شد. نرخ ارز در این دوره ۲۰ تا ۲۵ برابر شد (هر دلار ۷۰ ریال به ۱۲۰۰ ریال و سپس به ۱۷۵۰ ریال رسید). در همین حال محدودیت‌ها در زمینه تجارت خارجی (صادرات و واردات) از بین رفت. در سال‌های ۶۷-۱۳۶۶ ورود کالا بدون انتقال ارز، واردات کالا از سوی مرزنشینان و واردات در مقابل صادرات آزاد بود. دروازه‌ها به روی کالاهای خارجی باز بود و صنایع داخلی به رقابت تنگاتنگ با محصولات خارجی کشیده شدند. در این دوره رشد صنایع غذایی، بهداشتی، لوازم خانگی با تغییر روش‌های تولید و فن‌آوری از لحاظ کمی و کیفی قابل توجه بود. در همین حال واحدهای تولیدی جدیدی در سال‌های اخیر راه‌اندازی شده است. به‌طور کلی مقررات صادرات و واردات کالا نیز به نفع مصرف‌کننده و تولیدکننده بوده است و فراوانی کالا، تنظیم قیمت در بازار را موجب شد.

■ **تأثیر تغییر در نرخ ارز در قیمت کالاها در بازار تا چه حد بوده است؟**

□ با افزایش نرخ ارز، بهای کالاها در بازار در مقایسه با سال‌های نخست پس از پیروزی انقلاب اسلامی و دوران جنگ تحمیلی، تفاوت زیادی پیدا کرد، لیکن در حال حاضر قیمت بسیاری از کالاها با قیمت بازار آزاد تفاوت آنچنانی ندارد. واقعی و متعادل شدن قیمت‌ها و فراوانی کالا سبب شده که تفاوت میان قیمت واقعی و بازار کم شود و تقاضاهای کاذب از بازار خارج گردد.

■ **در تحولاتی که در زمینه تأمین و توزیع کالاها در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی به‌ویژه در دوران جنگ تحمیلی و سازندگی به‌وجود آمد، وزارت بازرگانی چه نقشی داشت؟**

□ وزارت بازرگانی در دوران جنگ تحمیلی مجبور شد که بر روی تقریباً تمام کالاهای موجود در جامعه نظارت دقیق کند و تأمین و توزیع آنها را به‌طور مستقیم به‌عهده گیرد. در این دوره وزارت بازرگانی از کار اصلی خود که تعیین سیاست‌های کلان اقتصادی و تدوین برنامه‌ها، پیش‌بینی تأمین و توزیع و بحران و

هر کالا پیدا شود. از آنجا که نیازهای مردم در حداقل میزان ممکن تأمین می‌شد، مراجعه به بازار آزاد برای تأمین نیازها از راه‌های مختلف صورت می‌گرفت. در حاشیه بازار (در بازار سیاه) کالاها به چند برابر قیمت فروش می‌رفت و شبکه‌های واسطه‌ای غیررسمی ایجاد شد.

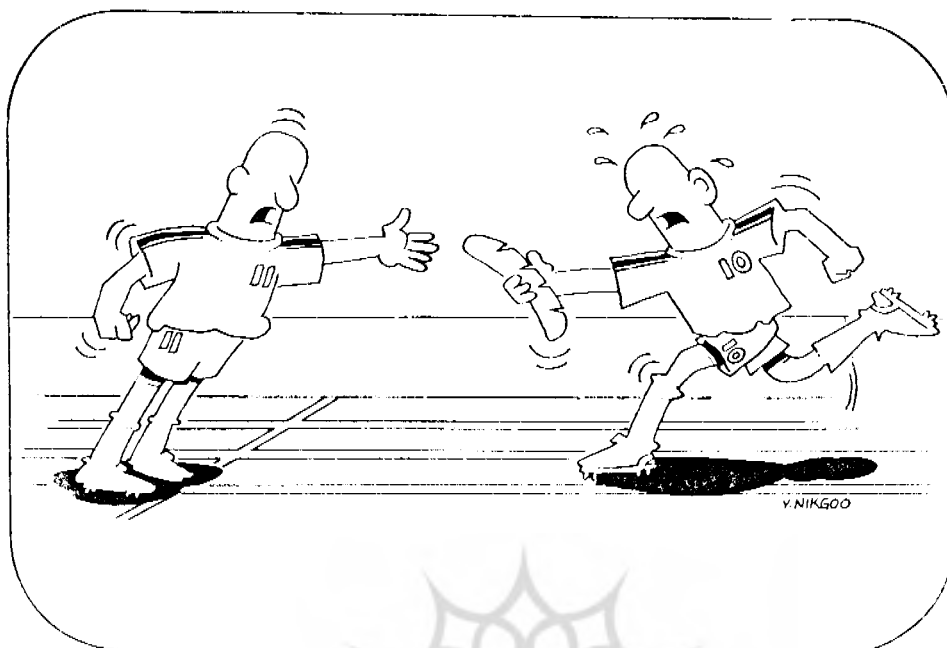
■ **پس از خاتمه جنگ و در دوران سازندگی در بخش تهیه و توزیع کالاها چه اتفاقی رخ داد و چه نتایجی داشت؟**

□ بعد از خاتمه جنگ تحمیلی تقریباً از سیستم بسته توزیع کالا در کشور خارج شدیم. پس از پیروزی رزمندگان در جنگ تحمیلی، شرایط تغییر کرد و تقریباً محدودیت‌ها از بین رفت و سیاست تأمین و توزیع کالا با سیاست‌های کلان اقتصادی تغییر نمود.

در این دوره سیاست باز در اقتصاد کشور در قالب نخستین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور پیاده شد و حرکت خود را آغاز کرد. در برنامه اول به تدریج محدودیت‌های ارزی کم شد و موضوع بازسازی شتاب بیشتری یافت. در روند سیاست‌های اقتصادی تجدیدنظر کلی صورت گرفت و به دنبال آن سیاست تأمین و توزیع کالا در کشور نیز دگرگون شد.

■ **مهمترین دگرگونی‌های ایجاد شده در دوران سازندگی نسبت به دوره جنگ تحمیلی در زمینه تأمین و توزیع کالاها چه بوده است؟**

□ مهمترین دگرگونی در بحث تغییر نرخ ارز بود. در دوران پس از جنگ مسأله ارز رقابتی مطرح شد که تفاوت فاحشی در قیمت تمام‌شده کالاها در کشور به‌وجود آورد. با تغییر سیاست ارزی دولت، تفاوت عمده‌ای در قیمت کالاها نسبت به دوران جنگ تحمیلی مشاهده شد. البته این امر سبب شد که تقاضای کاذب به مقدار زیادی از بازار خارج شود. تحت تأثیر سیاست‌های دولت در سال‌های ۶۸-۱۳۶۶، ارز قابل توجهی در اختیار بخش صنعت و نیز تأمین کالاهای اساسی قرار گرفت و به حد وفور کالا وارد شد و کارخانه‌ها از حالت رکود یا نیمه‌رکود خارج شدند و به دوران شکوفایی قدم نهادند. با تأمین ارز موردنیاز کارخانه‌ها، تولید در حد مطلوب امکان پذیر شد.

گروه دوم کالاهای ضروری است که شامل کاغذ، سیمان، لوازم التحریر، مصالح ساختمانی و لوازم خانگی است. برخی از این کالاها به لحاظ نقشی که در سبد مصرف خانوار دارند، در گروه «کالاهای حساس» می‌باشند، مانند لاستیک و کاغذ. گروه سوم سایر کالاها و یا کالاهای عمومی می‌باشند که در رده اول و دوم قرار ندارند، مانند قطعات یدکی.

■ نقش وزارت بازرگانی در تأمین و توزیع کالاهای اساسی

در سال‌های اخیر چه بوده است؟

□ در توزیع کالاهای اساسی به‌ویژه ۵ کالای برنج، روغن نباتی، قند و شکر، پنیر و گوشت به‌صورت کوپنی وزارت بازرگانی تاکنون دخالت مستقیم داشته است که سه قلم از این کالاها به‌صورت سراسری توزیع می‌شود. وزارت بازرگانی با استفاده از ارز سناتور، مسؤول تأمین این کالاها که کالاهای یاراندای می‌باشند، هست. به‌صورت کوپنی کالاهای مذکور به قیمت مناسب در جامعه توزیع می‌شود. این کالاها مشمول تعزیرات حکومتی و مقررات خاص آن است. تخلف در توزیع و یا احتکار این کالاها موجب تعزیرات حکومتی می‌شود.

برنامه‌ریزی‌های کلان در بخش تأمین کالاهای اساسی و توزیع و نیز تعیین و تدوین الگوی مصرف بود، عقب ماند.

با حرکت به سوی اقتصاد آزاد از سال ۱۳۶۸ به بعد وزارت بازرگانی فراغت بیشتری پیدا کرد زیرا دخالت دولت به‌طور مستقیم در برنامه‌های توزیع روزبه‌روز کمتر شد و کار به بخش خصوصی واگذار گردید. بخش‌های تعاونی و... به‌طور عمده مسؤول کار توزیع بودند.

در این دوره وزارت بازرگانی به نظارت عالی بر امر توزیع توسط بخش‌های تعاونی و خصوصی پرداخت و برنامه‌ریزی و هدایت امور را به‌عهده گرفت.

■ در سه سال اخیر تغییراتی در سیستم عرضه کالاها به‌وجود آمد. وزارت بازرگانی چه دیدگاهی در این زمینه داشته است؟

□ از سال ۱۳۶۸ کالاها به سه گروه تقسیم شد که هنوز وجود دارد. دسته اول کالاهای اساسی به‌طور عمده ارزاق عمومی مردم که به کالاهای راهبردی (استراتژیک) معروف است و شامل برنج، روغن، آرد، گندم، قند و شکر، چای و کود و سموم شیمیایی است.

کوپن باز شد. پس از آن کمترین نوسان قیمت در بهای کالاهای مذکور رخ داده است.

○ با تزریق ارز به کارخانه‌ها، دوران شکوفایی تولید شروع شد و تولید در حد مطلوب امکان پذیر شد. در عین حال قیمت‌ها تثبیت گردید هر چند که نرخ ارز ۲۰ تا ۲۵ برابر شد.

در حال حاضر، در سیستم کوپنی، هر کالا با دو نرخ یارانه‌ای و تعادلی عرضه می‌شود و برای صرفه جویی در وقت، هر دو کوپن با هم اعلام می‌شود و مردم مشکلی در تأمین کالاهای کوپنی ندارند. البته مشکلات جزئی در سیستم توزیع وجود دارد که علت آن نیز سود کم تأمین و فروش این کالاها در فروشگاه‌های خرده‌فروشی است و شاید بخش‌هایی از شبکه توزیع، رغبت به عرضه برخی از اقلام کوپنی نداشته باشند. زیرا در حال حاضر دست آنها برای تهیه کالاهای مذکور در بازار و فروش آزاد آن به مردم باز است. به‌طور کلی در زمینه کالاهای کوپنی ثبات حکمفرماست.

■ در شرایط جدید، وضعیت تأمین و توزیع کالاهای ضروری به چه صورت درآمده است؟

□ در اواخر سال ۷۳ کالاهایی مشمول قیمت‌گذاری و سیستم توزیع و تعزیرات شد. قیمت این گروه از کالاها (کالاهای گروه دوم) که مشمول قیمت‌گذاری و تعزیرات شدند، توسط سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان تعیین شد و فروشنده و تولیدکننده ملزم به رعایت آن می‌باشند. فروشندگان خود نیز مکلف هستند که نرخ‌های مصوب را رعایت کنند و اگر تخلف نمایند، خریدار باید به سازمان بازرسی و تعزیرات شکایت کند تا پرونده تخلف بررسی شود.

■ به جز دو گروه کالای مورد بحث، کالاهای دیگری نیز وجود دارند. نحوه نظارت بر قیمت و توزیع این‌گونه کالاها چگونه است و حقوق مصرف‌کنندگان در رابطه با این کالاها چگونه رعایت می‌شود؟

□ طبق دستورالعمل سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، قیمت کالاهای گروه سوم توسط تولیدکننده یا فروشنده تعیین می‌شود. برای این کالاها قیمت رسمی وجود نداشت و نظارت کمتری نیز از سوی دولت روی آنها می‌شد. کالاهای وارداتی نیز در این گروه قرار دارند.

■ سیاست‌های جدید برای تنظیم بازار و تأمین و توزیع کالاها چه نتایجی دربرداشته است؟

■ تغییراتی که در روند عرضه ارز و قیمت آن در بازار رخ داد، بهای کالاهای اساسی را تحت تأثیر قرار داد و سیاست‌های بازرگانی داخلی به‌ویژه در بخش کالاهای ضروری و اساسی تغییر یافت. ممکن است علت این امر و شرایط کنونی را تشریح بفرمایید؟

□ از سال ۱۳۷۳ به بعد قیمت کالاهای ضروری مانند کاغذ، لاستیک، مصالح ساختمانی و لوازم خانگی در بازار نوساناتی داشت. در این دوره، ارزش ارزهای معتبر در برابر ریال در بازار آزاد افزایش یافت و تأثیر روانی آن بر قیمت کالاها بروز کرد. به‌طوری که دولت پس از مدت‌ها عدم کنترل و نظارت مستقیم بر روی کالاها، بار دیگر در سال ۱۳۷۳ با تصویب شورای مصلحت نظام، ستاد پشتیبانی برنامه تنظیم بازار را تشکیل داد. اهداف این ستاد دخالت دولت در توزیع، تثبیت قیمت‌ها و کنترل بازار بود. این امر باعث شد که دو سازمان بازرسی و نظارت و تعزیرات به‌عنوان بازوهای دولتی فعال شوند و خیلی از کالاها که از شمول قیمت‌گذاری و توزیع خارج شده بودند، بار دیگر در سیستم توزیع، کنترل و نظارت و نیز قیمت‌گذاری قرار گیرند.

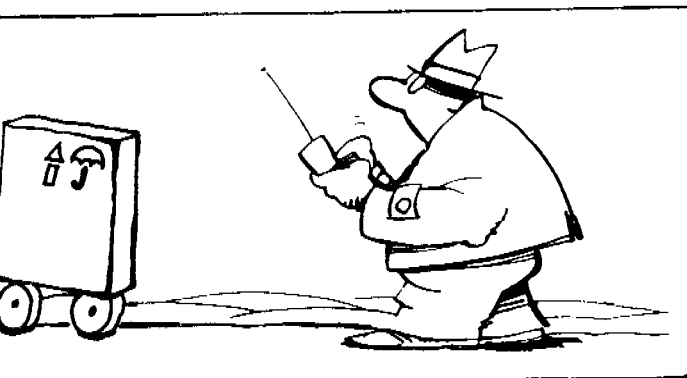
در این زمان تخصیص ارز به کارخانه‌ها برای واردات مواد اولیه و تولید با سیاست‌های خاص اعمال گردید و در واقع دخالت دولت در امر تأمین و توزیع کالاها افزایش یافت و وزارت بازرگانی در عرصه کنترل و نظارت حضور قوی‌تری پیدا کرد. البته شرایط و مقتضیات مکانی، زمانی، سیاسی و فرهنگی کشور در این دوره نسبت به دوران جنگ تفاوت فاحشی داشت و به‌عبارت دیگر «بگیر و ببندهای» زمان جنگ وجود نداشت، اما تلاش شد سیاست‌های متعادلی نسبت به گذشته اتخاذ شود.

از سال ۱۳۷۳ متناسب با سیاست‌ها و مقررات جدید، برنامه‌های تازه‌ای در زمینه تأمین و توزیع کالا تدوین شد.

■ برنامه‌های جدید تدوین شده برای دخالت دولت در تنظیم بازار کالاها چه ویژگی‌هایی داشت و وزارت بازرگانی چه نقشی در این میان ایفا کرد؟

□ متناسب با مقررات و برنامه‌های جدید، وزارت بازرگانی تأمین و توزیع کالاها در قالب کالاهای ضروری و اساسی را تدوین کرد، به‌گونه‌ای که کالاهای اساسی مثل برنج، روغن نباتی، قند و شکر که در سیستم کوپنی بودند در اولویت نخست برای تأمین قرار گرفتند. این سیاست سبب شد که از اواخر سال ۷۳ در وضعیت عرضه و قیمت کالاهای اساسی ثبات نسبی برقرار شود.

خرید، حمل و ذخیره‌سازی کالاهای اساسی از شرایط مناسبی برخوردار شد و دست دولت برای حضور در بازار و اعلام به‌موقع

□ با اتخاذ سیاست‌های تازه و تدابیری که اندیشیده شد و نیز به علت تأمین به موقع ارز، تولیدات داخلی به تدریج افزایش یافت و بار دیگر بخشی از کالاهای گروه دوم که مشمول طرح تعزیرات بودند، آزاد شدند و در ردیف کالاهای گروه سوم قرار گرفتند. همچنین از تعداد کالاهای گروه اول کاسته شد. با گذشت دو و نیم سال از تصمیم‌های اولیه، امروز بازار از نظر تأمین و توزیع و عرضه و تقاضا وضعیت متعادلی دارد و به جز کالاهای گروه اول و چند قلم کالاهای گروه دوم، بقیه کالاها از سیستم توزیع و قیمت‌گذاری آزاد شده‌اند.

■ در حال حاضر چه کالاهایی مشمول طرح تعزیرات حکومتی است و در سه سال اخیر در لیست کالاهای مشمول طرح چه تغییراتی به وجود آمده است؟

□ در حال حاضر لاستیک خودروهای سنگین، کاغذ و دیگر کالاها که با ارز شناور (هر دلار ۱۷۵۰ ریال) تولید یا وارد می‌شود، شامل طرح تعزیرات است و برنامه توزیع دارد. از اواخر سال ۱۳۷۳ وزارت بازرگانی برای هر یک از کالاها که مشمول طرح تعزیرات و توزیع بود، برنامه‌ای تنظیم کرد. تا سال ۱۳۷۴ در مجموع ۲۴ قلم کالا شامل لوازم خانگی از جمله یخچال، فریزر و تلویزیون، مصالح ساختمانی، ورق آلومینیم، سیمان، لاستیک خودروهای سبک و سنگین، کاغذ و دفترچه برای دانش‌آموزان، در برنامه تعزیرات قرار گرفت. از اوایل سال ۷۵ در این کالاها تجدیدنظر شد و تعداد آنها محدودتر گردید.

در حال حاضر کالاهای اساسی کوبنی، لاستیک خودروهای سنگین و کاغذ تحریر مشمول برنامه می‌باشند. البته در مورد این کالاها نیز ذخایر کافی وجود دارد و بازار اشباع شده است.

■ نقش مراکز تهیه و توزیع کالا در دوران جنگ تحمیلی در

تهیه و توزیع کالاها چه بود؟

□ در سال‌های ۶۷-۱۳۶۰ که کار وزارت بازرگانی در زمینه تهیه و توزیع کالاها بسیار گسترده بود، ۹ مرکز تهیه و توزیع کالا وجود داشت که هر یک از آنها گستردگی و ویژگی خود را داشت. این مراکز کالا را خریداری، وارد و توزیع می‌کردند و در کنار خود واحدهای توزیع نیز داشتند که کالاها را توزیع می‌نمودند. این سیستم گسترده در سال ۱۳۶۸ یکباره با تغییر سیاست‌های دولت در امور اقتصادی، منحل و جمع‌آوری شد. البته تصمیم‌گیری سریع، فرصت ارزیابی آمار و اطلاعات و سوابق را به دست نداد و متأسفانه امروزه به آن اطلاعات دسترسی نداریم تا بتوانیم روی آنها برنامه‌ریزی‌های آینده تأمین و توزیع کالاها باشد. در واقع وجود

مراکز تهیه و توزیع کالا در یک مقطع زمانی بسیار ضروری بود، لیکن با شرایط امروز تناسبی ندارد.

در دوران جنگ، شرایط ایجاب می‌کرد که برای حضور دولت و کنترل در تمام عرصه‌ها به دلیل حساسیت ویژه دوران جنگ و تأمین مواد اولیه و ارزاق عمومی مردم با وجود محدودیت‌های ارزی، کنترل‌ها و نظارت‌هایی به وجود آید. حضور مراکز در آن دوران ضرورت داشت و از خروج ارز توسط سودجویان تا حدود زیادی جلوگیری کرد. این مراکز بازوی کمکی دولت و سوپاپ اطمینان در تأمین و توزیع به موقع کالا محسوب می‌شدند. البته سخت‌گیری‌های برخی مدیران مراکز و برخوردهای بسته و سلیقه‌ای، کار را برای بخش تولید با کندی روبه‌رو می‌کرد.

در حال حاضر فقط یک مرکز وجود دارد که کار مراکز پیشین از نظر ثبت اطلاعات و آمار و برآورد کالا در بخش بازرگانی خارجی را انجام می‌دهد که «مرکز تهیه و توزیع کالا» می‌باشد.

■ قیمت غیر واقعی کالاهای یارانه‌ای مشکلاتی را در توزیع ایجاد کرده است. نظر جنابعالی چیست؟

□ بحث یارانه، بحثی گسترده است و به عوامل متعددی بستگی دارد. یارانه پرداختی به آحاد مردم برای کالاهایی نظیر نان، گوشت، روغن، برنج، قند و شکر، پنیر و شیر پرداخت می‌شود. در کشورهای پیشرفته نیز یارانه پرداخت می‌شود ولی شکل آن با ایران تفاوت دارد. متأسفانه در ایران یارانه برای همه یکسان است. تصور می‌کنم سیستم توزیع یارانه باید اصلاح شود و کسانی که تمکن مالی بالایی دارند، نیاز به یارانه ندارند و باید یارانه آنها حذف شود. بخش زیادی از کالاهای یارانه‌دار به ویژه نان در اثر ارزان بودن، ضایع می‌شود. به نظر می‌رسد بحث یارانه باید به صورت منطقی بررسی شود تا روشن گردد که به چند درصد مردم باید یارانه داد و با روش‌ها و فرمول خاص به طور مستقیم پرداخت شود.

■ برای اصلاح الگوی مصرف و بهبود وضعیت توزیع چه سیاست‌هایی باید اتخاذ شود؟

غیرمعقول رفت.

در چند سال اخیر وضعیت بازار متعادل شده و سیاست‌های دولت در جهت واگذاری کار به مردم است. در حال حاضر بخش غیردولتی به تدریج به رسالت خود برمی‌گردد و کار نیز به آن محول می‌شود.

در حال حاضر فروشگاه‌های زنجیره‌ای، تعاونی‌ها و بخش خصوصی رقابت تنگاتنگی در توزیع کالا با یکدیگر دارند. باید سیاستی اعمال شود که امنیت سرمایه‌گذاری‌های زودبازده غیرمولد برای بخش واسطه‌گری از بین برود تا بازار متعادل شود و سرمایه‌های سرگردان به بخش تولید هدایت شوند. دولت در خیلی از رشته‌ها مانند آهن‌آلات و خودرو در اجرای این سیاست موفق بوده است.

■ توصیه جنابعالی به بخش خصوصی و دولتی در زمینه

توزیع چیست؟

۱۱ تجربه نشان داده است که دولت باید در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های کلان دخالت کند و برای بخش‌های مختلف اطمینان به سرمایه‌گذاری ایجاد نماید. در ضمن با ثبات تصمیم‌گیری اطمینان به حضور سرمایه‌گذاران در فعالیت‌های اقتصادی را فراهم سازد. سیاست‌هایی اتخاذ شود که سرمایه‌های سرگردان به سوی بخش تولید سوق پیدا کند و باید این باور ملی ایجاد شود که حیات و بقای سیاسی، اقتصادی و فرهنگی کشور به صادرات غیرنفتی بستگی دارد. نباید صادرات محدود شود و این امر به برنامه‌ریزی درازمدت نیاز دارد. امر صادرات نباید به صورت بخشی دیده شود و باید به عنوان یک امر ملی تلقی شود.

۱۱ منطقی کردن قیمت‌ها یکی از روش‌های نظارتی برای اصلاح الگوی مصرف است. البته متناسب با منطقی کردن قیمت‌ها، باید درآمدها نیز منطقی شود و یا روش‌هایی اتخاذ شود که کالا با قیمت مناسب به قشر مصرف‌کننده‌ای که نیازمند کمک است، داده شود. توزیع بن کارگری از این سیاست‌هاست که هم‌اکنون بین کارگران اعمال می‌شود. قیمت بقیه کالاها باید متعادل و منطقی شود تا فاصله بین قیمت واقعی و بازار سیاه از بین برود و به بهبود الگوی مصرف کمک شود. باید مردم نیز آموزش ببینند.

■ به نظر جنابعالی توزیع به چه عواملی بستگی دارد؟

توزیع به عوامل مختلفی بستگی دارد که نباید به صورت منفرد بررسی شود. توزیع حلقه‌ای از یک زنجیره است که اگر از آن جدا شود، راه خطا طی می‌شود. در واقع برآیند تمام فعالیت‌های اقتصادی خرد و کلان که می‌خواهد به مصرف نزدیک شود «توزیع» (قبل از مصرف) است. اگر در تأمین کالا توفیق کسب کنیم، در توزیع نیز موفق خواهیم شد.

■ به نظر جنابعالی سپردن سیستم توزیع به بخش

خصوصی چه مزایا یا مضراتی دارد؟

۱۱ به تدریج به سمتی حرکت می‌کنیم که بازرگانی داخلی و خارجی در کنار فعالیت‌های اقتصادی منطقی شود. تا قبل از شروع جنگ، با وفور کالا و تنوع آن، مشکلی در توزیع وجود نداشت و تولیدکننده و مصرف‌کننده راضی بودند. در زمان جنگ به دلیل محدودیت تولید، توزیع‌کنندگان خرد به درآمدهای منطقی قانع نشدند و تلاش کردند که درآمدهای آنچنانی از روش‌های غیرمعارف کسب کنند و به این امر نیز عادت کرده‌اند.

دولت برای حفظ حقوق جامعه مجبور شد سیاست‌های نظارتی بیشتری را اعمال کند و در نتیجه خرده‌فروشی نیز به راه‌های

آمار توزیع کالاهای اساسی از سال ۱۳۶۸ لغایت ۱۳۷۵

(ارقام به هزار تن)

نوع کالا	سال	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵
برنج		۶۰۹	۷۳۷	۴۷۰	۴۷۲	۴۴۰	۱۵۰	۷۹۸	۸۰۰
روغن نباتی		۴۴۰	۵۲۲	۵۴۳	۴۶۹	۵۶۱	۶۵۷	۸۶۲	۸۱۴
قند و شکر		۱۰۸۲	۱۱۷۸	۱۴۹۶	۱۲۸۰	۱۵۲۱	۱۴۴۳	۱۶۴۱	۱۶۴۲
پودر لباسشویی		۱۲۵	۱۷۲	۱۲۸	۷۷	-	-	-	-
صابون		۲۷/۵	۲۵	۲۰	۱۳	-	-	-	-
گوشت قرمز		۲۲۵	۱۹۳	۱۵۶	۱۱۴	۴۲	-	-	-
پنیر		-	-	۵۰/۵	۲۱	۲۲/۲	-	-	-
گندم (داخلی)		۱۰۰۰	۲۲۹۴	۳۳۵۷	۴۴۳۰	۵۱۶۳	۵۰۸۶	۶۰۰۰	۴۴۰۰
گندم (خارجی)		۵۴۰۰	۳۸۲۱	۳۰۴۰	۲۶۹۶	۲۴۸۸	۳۲۵۰	۳۳۰۰	۵۰۰۰
جمع		۶۴۰۰	۶۲۱۵	۶۳۹۷	۷۱۲۶	۷۶۵۰	۵۳۳۶	۹۳۰۰	۹۴۰۰

توضیح:

- ۱) توزیع پودر لباسشویی و صابون از سال ۱۳۷۱ به بعد از سیستم سه‌بندی و توزیع کوپنی خارج شده و صرفاً از منابع کارخانجات داخلی تأمین شده است.
- ۲) مسؤولیت تأمین و توزیع محصولات دامی (پنیر، گوشت) از سال ۷۳ به بعد با وزارت جهاد سازندگی می‌باشد.
- ۳) واردات برنج و روغن نباتی و قند و شکر قبل از سال ۱۳۷۴ به صورت بدون انتقال ارز نیز آزاد بوده است.
- ۴) تولید داخلی قند و شکر در سال‌های ۷۰ و ۷۱ و ۷۲ به صورت آزاد توزیع می‌گردیده که در قالب ارقام فوق ملحوظ نشده است و توزیع از سال ۷۲ به بعد جمع کل تولید داخل و واردات می‌باشد.

جدول دوره‌های اعلام شده کالاهای اساسی از سال ۶۸ لغایت ۷۴

کالا	سال ۶۸	سال ۶۹	سال ۷۰	سال ۷۱	سال ۷۲	سال ۷۳	سال ۷۴
روغن	۱۱	۱۴	۱۲	۱۲	۱۰	۱۱	۲۱
قند و شکر	۱۰	۱۰	۱۰	۷	۷	۸	۶
پودر	۵	۶	۴	۳	-	-	-
صابون	۵	۶	۴	۲	-	-	-
برنج	۳	۳	۲	۲	۲	۱	۴
کره	۳	۲	-	-	-	-	-
پنیر	۷	۵	۷	۴	۴	۲	۱
مرغ	۵	۵	۱	-	-	-	-
تخم مرغ	۸	۹	۲	-	-	-	-
گوشت	۱۲	۱۱	۹	۶	۴	۴	۵